

зкладами. Розглянуто місце організаційної культури як компоненти реалізації етапів маркетингового стратегічного управління вищими навчальними закладами.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, маркетингове стратегічне управління, організаційна культура.

Аннотація

В статье рассмотрена сущность стратегического управления и возможность использования его инструментов в практике высших учебных заведений Украины. Выявлена роль организационной культуры в системе маркетингового стратегического управления высшими учебными заведениями. Рассмотрено место организационной культуры как компоненты реализации этапов маркетингового стратегического управления вузами.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, маркетинговое стратегическое управление, организационная культура.

Annotation

The article reveals the essence of marketing strategic management and the possibility of using its instruments in the practice of higher educational institutions of Ukraine. It reveals the role of organizational culture in the marketing strategic management system of higher educational institutions. It regards the role of organizational culture as a component of realization of stages of marketing strategic management of higher educational institutions.

Key words: higher educational institutions, marketing strategic management, organizational culture.

УДК 352.07:338.46

Тищенко В.Ф.,
к.е.н., доцент кафедри банківської справи,
Харківський національний економічний університет

СУТІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Постановка проблеми. Розвиток публічно-приватного партнерства в Україні в останні роки набуває актуального значення як інструмент антикризового спрямування. Реальна економічна ситуація об'єктивно створює передумови для більш ефективного використання даного механізму та інститутів державно-приватних партнерств з метою забезпечення сталого економічного розвитку, отримання нових і підвищення якості надаваних населенню суспільних послуг. У сучасній складній економічній ситуації саме державно-приватне партнерство здатне стати продуктивною формою співпраці держави і бізнесу, так як в умовах кризи стабільність попиту з боку держави є найважливішим інструментом зниження ризиків інвестицій і зміцнення довіри кредитних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед присвячених даній темі робіт авторів окремо слід виділити: С. Сильвестрова [11], який зазначає, що концепція держави та бізнесу передбачає розвиток договірних відносин між сторонами з метою реалізації суспільно важливих проєктів; В. Варнавського [2; 3], в роботах якого основний акцент зроблено на вивченні можливостей застосування різних форм державно-приватного партнерства до підприємств національної інфраструктури. Пошукам шляхів адаптованості механізмів партнерства до вітчизняної практики присвячені матеріали та публікації-рекомендації офіційних представництв світових фінансових й економічних організацій [9; 8]. Серед них є як теоретичні праці загального характеру, пов'язані з питаннями державного регулювання та економіки державного сектора, так і публікації, присвячені опису практичного досвіду, набутого у ході реалізації принципів державно-приватного партнерства у різних країнах світу. Проте зміст та економічна сутність державно-приватного партнерства, а також шляхи його ефективного застосування досліджені поки що недостатньо.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення сутності публічно-приватного партнерства за допомогою цілісного аналізу сучасних дослідницьких підходів та прийомів контент-аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття державно-приватного партнерства характеризується певним методологічним розкидом в підходах до нього і, як наслідок, різноманітним його дефініціям. Про багатомірність та багатозначність цього поняття свідчить його застосування при дослідженні та характеристики відносин в міжнародній, галузевій, регіональній, міжсекторній співпраці, на рівні різних суб'єктів – влади, бізнесу, господарських структур, громадських організацій тощо [6].

Методологічна невизначеність виявляється і в змішуванні, взаємозамінності або розгляді в якості ідентичних понять «державно-приватне партнерство», «приватно-державне партнерство та «публічно-приватне партнерство» («Public-Private Partnership» – далі ППП). Це стосується в однаковій мірі і наукової літератури, і державної економічної практики. У сучасній науковій літературі зарубіжних країн термін «public-private partnership» вживається практично для будь-яких форм співпраці державної влади і приватного бізнесу [4]. В той час, як вивчення механізму публічно-приватного партнерства в нашій країні потребує, перш за все, чіткої логічної трактовки цього терміну. Першим кроком для успішного застосування механізму партнерства має стати правове оформлення цього явища. Це має найважливіше політичне, економічне і навіть психологічне значення.

Наведені у табл. 1 визначення дозволяють виділити умовно два підходи до трактування ППП. Оцінюючи «широкий» підхід, вважаємо за доцільне зазначити, що об'єднання ресурсів, організація співробітництва держави і бізнесу, їх альянси не є принципово новими формами економічної взаємодії, що вимагають впровадження спеціальної економічної термінології.

Таблиця 1

Точки зору авторів щодо трактування терміну «публічно-приватне партнерство» або «державно-приватне партнерство»

№ з/п	Джерело	Визначення
У вузькому розумінні ППП – це форми кооперації між державою та приватним сектором для вирішення завдань, що традиційно відносять до компетенції держави (більш конкретизовані трактування ППП, які становлять правове та методичне підґрунтя дій для безпосередніх учасників)		
1	Закон України «Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства» [9]	це система відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються, з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні нових та/або модернізації діючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій.
2	Закон Словенії «Про публічно-приватне партнерство» [13]	це відносини по залученню приватного фінансування до публічних проектів, що становлять публічний інтерес. Такі відносини формуються між публічним і приватним партнером у зв'язку із створенням, утриманням і обслуговуванням публічної інфраструктури або інших проектів, що становлять публічний інтерес.
3	Консалтингова компанія «Deloitte» [13]	це контрактна угода між урядовим агентством і приватною компанією, що дозволяє останній збільшити її участь у наданні суспільних послуг.
4	Світовий банк [8]	це угоди публічної й приватної сторін із приводу виробництва інфраструктурних послуг, що укладаються з метою залучення додаткових інвестицій і підвищення ефективності бюджетного фінансування.
5	Чонка А. [12, с. 70]	це відносини на довгостроковій основі, в результаті яких держава сумісно з бізнесом при розумних витратах надає послуги населенню.
6	Price Waterhouse Coopers [8]	це угода, структура якої припускає спільну роботу державного й приватного сектору для досягнення загальної мети.
У широкому значенні ППП – своєрідний альянс між державою та приватним сектором, покликаний забезпечити синергетичний ефект від взаємодії сторін в сфері соціально-значущих проектів		
7	Бубко О. [1, с. 276-277]	це довгострокове співробітництво у межах суспільно-значущих проектів між органами влади та приватним сектором, які розподіляють між собою ризики, відповідальність бізнесу та розподіл винагород, причому держава ставить перед приватними структурами певні завдання.
8	Варнавський В. [2; с. 27] Губанова О. [5]	це інституційний та організаційний альянс між державою і бізнесом в цілях реалізації національних і міжнародних, значних і локальних, але завжди суспільно-значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно-важливих галузей промисловості і науково-конструкторських праць до забезпечення суспільних послуг.
9	Міхєєв В. [7, с. 34]	це система співробітництва приватного сектора, підприємств і організацій бізнесу з державними установами, а також регіональних корпорацій з державними підприємствами, спрямована на вирішення актуальних соціально-економічних завдань.
10	Комітет ОЕСР [13]	це офіційні відносини або домовленості на фіксований / нескінчений період часу між державними і приватними учасниками, у якому обидві сторони взаємодіють у процесі ухвалення рішення і співінвестують обмежені ресурси для досягнення конкретних цілей у визначеній сфері.

Джерело : розроблено автором

Вони детально описані в науковій літературі і успішно використовуються в рамках існуючого правового поля, що дозволяє зробити висновок про те, що представлений підхід не відображає специфічну природу досліджуваного явища.

Очевидною є прикладна спрямованість «вузьких», більш конкретизованих трактувань ППП, які містяться в законодавчих актах, концепціях консалтингових компаній, тобто становлять правове та методичне підґрунтя дій для безпосередніх учасників ППП, та відповідають потребі запровадження конкретних проектів. Такий підхід відображає тільки один аспект взаємодії держави і бізнесу і обмежує сферу його застосування реалізацією окремих бізнес-проектів за участю держави, перш за все, в інфраструктурних секторах. Крім того, на нашу думку, істотним недоліком вказаного підходу є розгляд партнерських відносин бізнесу і влади виключно як інституціональної основи економічної політики держави, в той час як більшість повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування, реалізація яких може бути потенційним предметом партнерських відносин, має соціальну спрямованість. Це дозволяє нам зробити висновок, що даний підхід не враховує суспільну складову партнерства і акцентує не головну і істотну, а другорядну ознаку досліджуваного поняття.

Водночас, незважаючи на різноманітність точок зору стосовно сутності та змісту ППП, беззаперечним є те, що наведені визначення взаємно доповнюють одне одного, та створюють підґрунтя для створення механізмів ефективної реалізації проектів ППП з урахуванням локальної специфіки та глобального впливу зовнішнього середовища. Узагальнення чисельних формулювань (табл. 1) дозволяє зробити ряд висновків:

по-перше, визначення партнерства у ряді випадків прив'язується до їх конкретних форм, наприклад до сфери інфраструктури (табл. 1, визн. – 2; 4; 5);

по-друге, у ряді визначень мова йде тільки про спільне використання ресурсів, про створення правового, організаційного та інституціонального середовища в сфері суспільних благ на партнерській основі (табл. 1, визн. – 1; 10);

по-третє, в більшості визначень партнерство будується тільки на взаєминах держави, в особі його регіональних і муніципальних органів, і представників приватного капіталу - малим і середнім приватним бізнесом, але (що, на нашу думку, принципово) без інститутів громадського суспільства (табл. 1, визн. – 5; 7; 8; 9);

по-четверте, у деяких джерелах стверджується, що партнерство, це лише контракт, за яким приватний партнер бере на себе інвестиційні зобов'язання. Однак таке визначення нехтує суттєвими здобутками, які може отримати партнер з публічного сектору, даючи можливість своєму партнеру з приватного сектору залучити кваліфікацію, управлінську ефективність, ноу-хау, інновації тощо (табл. 1, визн. – 3; 6);

по-п'яте, при визначенні поняття не завжди дотримуються правил їх побудови та форм визначення, як це передбачено теорією логіки.

Вважаємо за необхідне висунути гіпотезу про те, що більш вірним є використання терміну ППП, оскільки використання багатьма авторами терміну «державно-приватне партнерство» обмежує границі партнерських відносин тільки на рівні центральних державних органів та не охоплює органи місцевого й громадського самоврядування.

Для того, щоб отримати науково обґрунтоване визначення терміну ППП, пропонуємо скористатися наступним алгоритмом (рис. 1). Аналіз компонентного складу довів неординарність опису в різних визначеннях поняття «публічне-приватне партнерство» (табл. 1) однієї і тієї ж компоненти.

Таким чином, сутність цього визначення можна сформулювати наступним чином: публічно-приватне партнерство – це законодавчо-закріплена форма співробітництва публічного та приватного секторів в широкому спектрі сфер діяльності з метою взаємовигідної співпраці та забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства при рівному задоволенні інтересів сторін.

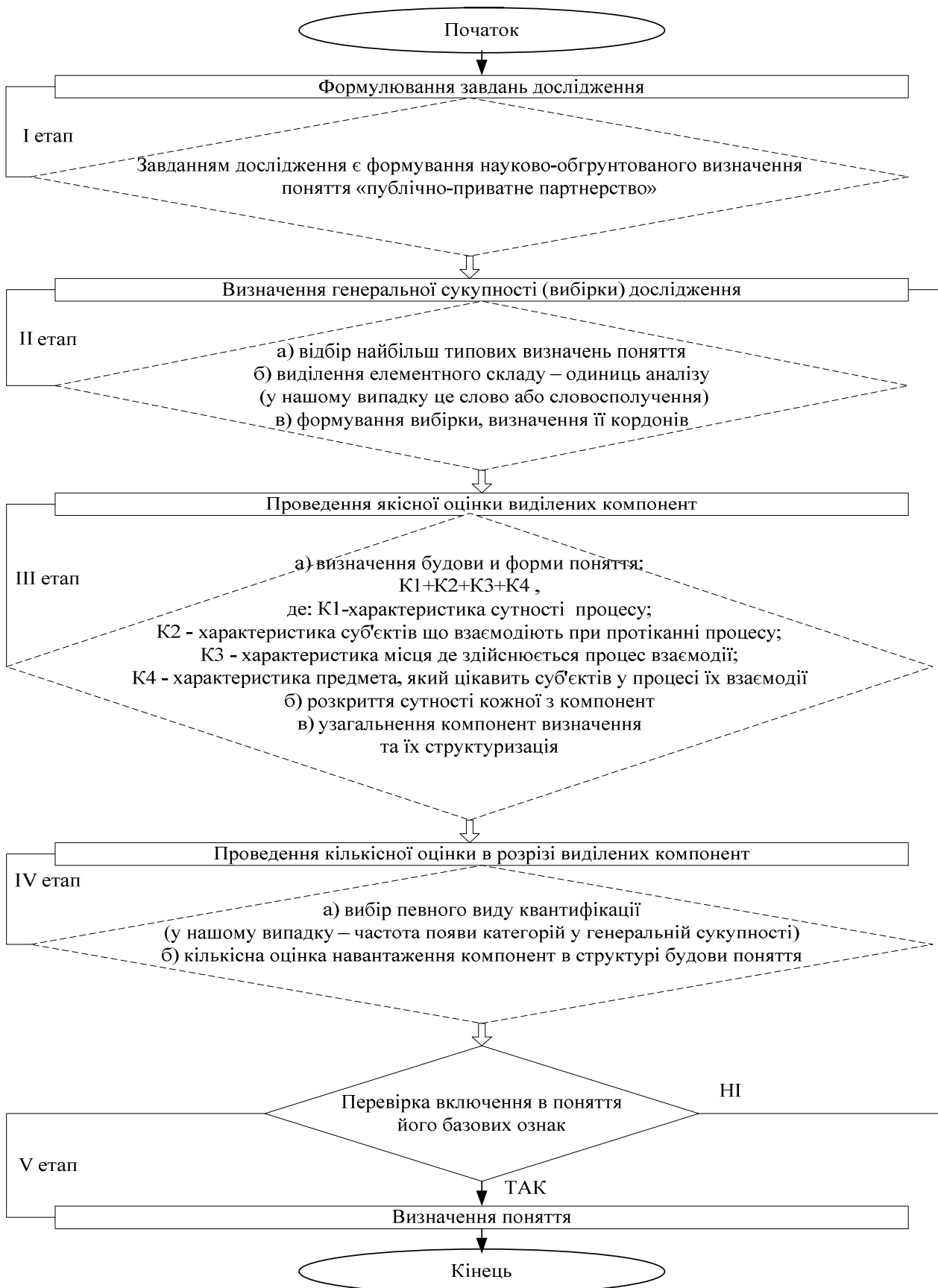
Принциповою відмінністю отриманого визначення ППП є:

1) застосування авторського алгоритму, який поєднує у собі елементи контент-аналізу та теорію логіки;

2) чітко визначені сторони партнерства, які враховують всі сфери як публічної, так і приватної діяльності. Виходячи з того, що в Україні розрізняються поняття державної і муніципальної власності; центральної і місцевої влади; поняття суспільства в цілому і окремої територіальної громади, вважаємо більш точним використання категорії «публічний сектор», що дозволяє визнати її узагальнюючим суб'єктом державної влади на всіх рівнях;

3) відсутня прив'язка до якихось конкретних форм, навпаки, співробітництво може здійснюватись в широкому спектрі сфер діяльності;

4) окреслена мета реалізації такої форми співробітництва.

Рис. 1. Алгоритм визначення сутності поняття «публічно-приватне партнерство»
Джерело : розроблено автором

Виходячи з наведеного визначення, можна зробити висновок, що не настільки істотно, хто є ініціатором – приватний сектор або публічна структура; головне, що в результаті такої взаємодії виграв отримують обидві сторони. При такому підході у приватного бізнесу виникає інтерес вкладати інвестиції і отримувати гарантований прибуток. Держава ж при цьому отримує додаткове фінансування спільних проектів і вирішує не тільки інфраструктурні проблеми, забезпечуючи ефективне використання бюджетних коштів, але й досягає соціальної стабільності. Слід зазначити, що отримане визначення носить загальнотеоретичний характер і вимагає в кожному конкретному випадку застосування ППП на практиці розглядати його з точки зору системного підходу, який би дозволив врахувати всі аспекти таких відносин.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, публічно-приватне партнерство сприяє максимальному використанню унікальних можливостей кожного з учасників співробітництва: публічного та приватного партнерів. А для успішного розвитку такого партнерства необхідна чітко визначена законодавча база і відповідна інституційна інфраструктура для забезпечення функціонування та практичної діяльності. У подальшому є потреба дослідити та окреслити межі державного втручання в економіку в рамках, що особливо актуально в умовах фінансової нестабільності у фінансовій світовій системі.

Бібліографічний список

1. Бубко О. П. Державно-приватні партнерства в Україні та перспективи їх впровадження на прикладі підготовки до Євро-2012 / У. П. Бубко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 247-282.
2. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: некоторые вопросы методологии / В. Г. Варнавский // Вестник Института экономики РАН. – 2009. – № 3. – С. 265-280.
3. Варнавский В. Г. Партнерства государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В. Г. Варнавский ; Ин-т мировой экономики и международных отношений. – М. : Наука, 2005. – 315 с.
4. Вдовенко Ю. С. Партнерство як основа розвитку відносин у сучасних соціально-економічних системах / Ю. С. Вдовенко // Збірник наукових праць Київського університету економіки і технологій транспорту. Серія «Економіка і управління». – КУЕТТ, 2007. – Вип. 9. – С. 198-202.
5. Губанова О. Р. Використання державно-приватного партнерства в природоохоронній діяльності / О. Р. Губанова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.confcontact.com/2008febr/4_gubanova.htm
6. Евенко В. В. Государственно-частное партнерство как инструмент развития инновационной экономики / В. В. Евенко, В. Ю. Солдатенков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.tu-bryansk.ru/doc/psih/evenko.doc
7. Михеев В. А. Государственно-частное партнерство: политика и механизм реализации / В. А. Михеев // В кн. «Проблемы формирования государственных политик в России». – М. : Научный эксперт, 2006. – 570 с.
8. Офіційний сайт Всесвітнього банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org.ua>
9. Про державно-приватне партнерства в Україні : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-07>
10. Сайт Британської ради в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.britishcouncil.org/uk/ukraine-society-tacis-project>
11. Сильвестров С. Партнерство государства и частного сектора / С. Сильвестров // Экономика России: XXI век. – 2005. – № 18. – С. 27-33.
12. Чонка А. Государственно-частное партнерство: симбиоз государства и бизнеса / А. Чонка // Бюджет. – 2008. – № 8. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bujet.ru/article/59841.php>
13. Public/private partnerships for innovation: policy rationale, trends and issues, OECD, 10–12 December 2002, Headquarters, Paris.

Анотація

У статті здійснено цілісний аналіз сутності публічно-приватного партнерства в контексті сучасних дослідницьких підходів. Запропонований алгоритм дозволив сформулювати авторське визначення поняття публічно-приватного партнерства.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство; приватний сектор; публічний сектор; співробітництво; контракт.

Аннотация

В статье осуществлен целостный анализ сущности публично-частного партнерства в контексте современных исследовательских подходов. Предложенный алгоритм позволил сформулировать авторское определение понятия публично-частного партнерства.

Ключевые слова: публично-частное партнерство; публичный сектор; частный сектор; сотрудничество; контракт.